

P1032

Systematiek van natuur- typen voor Vlaanderen:

6.3 Graslanden, Natte hooilanden op (matig) voedselarme gronden

Arnout Zwaenepoel, Filiep T'Jollyn, Veerle Vandenbussche & Maurice Hoffmann

Opdrachtgever:

AMINAL, afd. Natuur

Ministerie van de
Vlaamse Gemeenschap

Uitvoerders:

WVI
Westvlaamse
Intercommunale,
Brugge

Universiteit Gent
vkgroep Biologie
Onderzoeksgroep
Terrestrische
ecologie

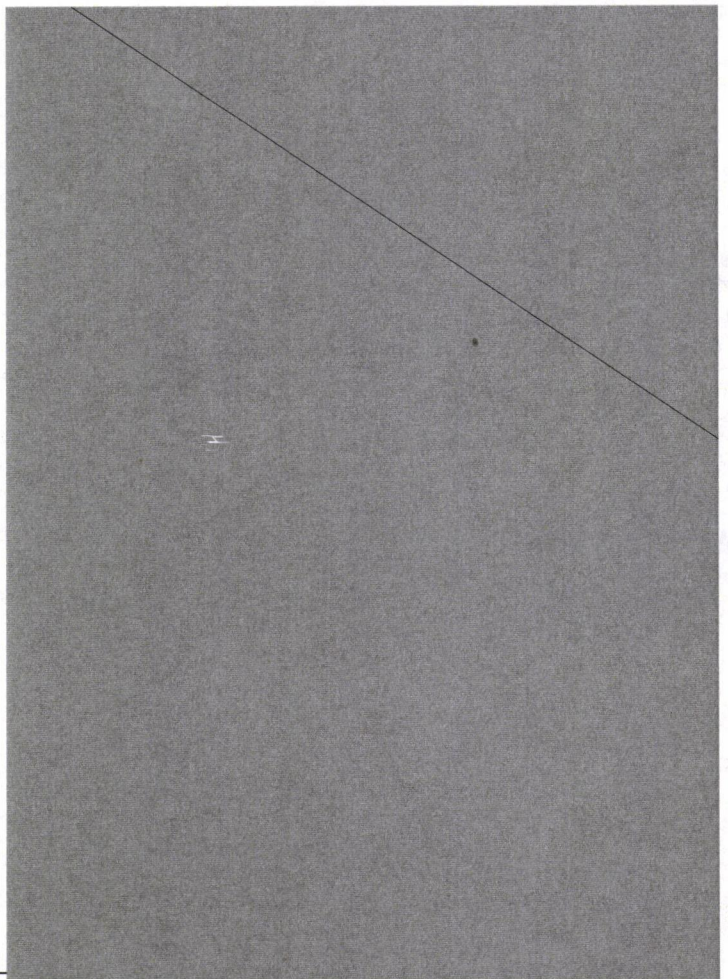

Instituut voor
Natuurbehoud

OORSPRONKELIJKE TITEL: SYSTEMATIEK VAN NATUURTYPEN VOOR DE BIOTOOP GRASLAND

**HOOFDSTUK 11:
VOCHTIGE VENIGE GRASLANDEN
MET BIEZENKNOPPEN EN PIJPENSTROOTJE:
BLAUWGRASLANDEN EN VELDRUSASSOCIATIE
(*Molinion caeruleae*, *Junco-Molinion*,
Eu-Molinion, *Juncion acutiflori*)**

Maart 2002
Arnout Zwaenepoel

1. Algemene kenmerken
2. Diagnostische soorten
3. Flora en vegetatie
 - 3.1 Verbond of verbonden?
 - 3.2 Onderverdeling
 - 3.2.1 Associaties
 - *Molinietum caeruleae atlanticum* Lemée 1937 = *Cirsio-dissecti-Molinietum* Sissing et De Vries ex Westhoff 1949
 - *Eu-Molinietum caeruleae* Koch 1925
 - Veldrus-associatie (*Crepido-Juncetum acutiflori* (Braun 1915) Oberdorfer 1957)
 - 3.2.2 Romp- en derivaatgemeenschappen
 - RG Biezenknoppen-[*Junco-Molinion*]
 - DG Blauwe knoop – [*Molinietalia/Nardo-Galion*]
 - RG Veldrus-[*Molinietalia*]
 - DG Zaagblad – [*Arrhenatheretea elatioris*]
 - DG Zaagblad – [*Melampyro-Holcetea mollis*]
 - DG Karwijselie- [*Arrhenatheretea/Melampyro-Holcetea mollis*]
 - DG Karwijselie-Grote wederik [*Phragmitetea/Molinion caeruleae*]
 - 3.3 Mossen
 - 3.4 Fungi
4. Fauna (zoogdieren, vogels, reptielen en amfibieën, vlinders, libellen, sprinkhanen, loopkevers, slankpootvliegen)
5. Milieukarakteristieken
6. Ontstaan, successie en beheer
 - 6.1 Ontstaan
 - 6.2 Successie
 - 6.3 Beheer
 - 6.3.1 Uitwendig beheer
 - 6.3.2 Inwendig beheer
7. Voorkomen en verspreiding
8. Waarde
 - 8.1 Biodiversiteit
 - 8.2 Spontaneïteit
 - 8.3 Historiciteit
 - 8.4 Zeldzaamheid
 - 8.5 Kwetsbaarheid
 - 8.5.1 Algemeen
 - 8.5.2 Rode lijst
 - 8.6 Vervangbaarheid
 - 8.7 Ontwikkelingsduur
9. Lacunes in de kennis
10. Literatuur en herkomst vegetatie-opnamen
 - 10.1 Blauwgrasland
 - 10.2 Veldrus-associatie

1. Algemene kenmerken

Binnen dit natuurtype worden drie types grasland nader bekeken :

- 1) De aandacht wordt vooral toegespitst op het meest bekende voorbeeld van deze vegetaties, namelijk het 'blauwgrasland'.
- 2) Daarnaast komt hier ook een vegetatietype aan bod, gekenmerkt door Klein glikkruid en Veldrus (Veldrus-associatie, *Crepido-Juncetum acutiflori* (Braun 1915) Oberdorfer 1957), dat door verschillende auteurs op verschillende plaatsen besproken wordt, maar in de Vlaamse context best hier behandeld wordt.
- 3) Tenslotte worden een aantal romp- en derivaatgemeenschappen beschreven.

Dat onder de titel vier verschillende verbondsnamen opgegeven zijn, wijst op de discussies in een internationale context, waarbij een groot aantal verschillende soorten als karakteristiek opgegeven worden. Een standpunt innemen in deze discussie valt buiten het bestek van deze opdracht. We beperken ons tot het schetsen van de positie van de belangrijkste soorten in Vlaamse context, waaruit als algemene conclusie kan naar vorgebracht worden dat geen enkele van de hierboven geschetste verbondsniveaus optimaal met de Vlaamse situatie overeenstemt.

Blauwgraslanden zijn onbemeste, vochtige, één keer per jaar gehooide graslanden, die 's winters plas-dras staan en in de zomer enigszins uitdrogen. Ze danken hun naam aan de aspectbepalende blauwe kleur van hetzij bloemen, hetzij blaadjes van een aantal soorten zoals Blauwe knoop (*Succissa pratensis*), Vleugeltjesbloem (*Polygala vulgaris*), Pijpestrootje (*Molinia caerulea*), Blauwe zegge (*Carex panicea*), Zeegroene zegge (*Carex flacca*), Blonde zegge (*Carex hostiana*) en Tandjesgras (*Sieglingia decumbens*). Overigens kan blauwgrasland ook wel erg bruin ogen door een aantal andere soorten, meer bepaald Biezenknoppen (*Juncus conglomeratus*) e.d.. Vertegenwoordigers op minerale bodems zijn verder veel bloemrijker dan hun tegenhangers op meer venige bodem. Omdat de meeste van de opgesomde soorten ook in een aantal andere graslanden voorkomen is er nogal wat spraakverwarring over de term. In enge zin is blauwgrasland een strikt omschreven plantenassociatie (*Cirsio dissecti-Molinietum* Sissing et De Vries ex Westhoff 1949), gekenmerkt door Spaanse ruiter (*Cirsium dissectum*), Blonde zegge, Vlozegge (*Carex pulicaris*), de hybride tusse Spaanse ruiter en Kale jonker (*Cirsium x forsteri*) en als zwakkere kensoort Blauwe zegge. Over de plaatsing van deze plantengemeenschap in een ruimer verband worden door verschillende auteurs verschillende verbonden (*Junco-Molinion*, *Eu-Molinion*, *Molinion caeruleae*, ...) vernoemd en ook de graslanden in deze ruimere context krijgen vaak de naam blauwgrasland mee en zijn er minstens mee verwant. Als we die ruimere context hanteren dan zijn een groter aantal soorten kenmerkend. Of ook nog plantengemeenschappen met slechts één of enkele soorten van deze verbonden nog blauwgrasland kunnen genoemd worden, is vaak voor meer discussie vatbaar, daar een vegetatie met bijvoorbeeld alleen Blauwe knoop en Biezenknoppen ook in andere ecologische omstandigheden kan ontstaan en niet per se een relict hoeft te zijn van blauwgraslanden sensu strictu. In deze context interpreteren we de term in de intermediaire betekenis. In vegetatiekundige betekenis houdt dat in dat we niet alleen de associatie, maar ook de overkoepelende verbonden waartoe de associatie door verschillende auteurs gerekend wordt hier blauwgrasland noemen. Een engere afsplitsing is stof voor een vegetatie-analyse die buiten het bestek van de natuurtypes valt, omdat er uitgebreide internationale vergelijking voor nodig is.

De Veldrusassociatie is gekenmerkt door Klein glikkruid (*Scutellaria minor*) als meest karakteristieke en Veldrus (*Juncus acutiflorus*) als dominante soort. Voor een verdere detaillering van deze plantengemeenschap verwijzen we naar de volgende paragrafen, omdat het onderscheid met blauwgrasland duidelijker wordt eens dat uitvoeriger beschreven is.

Ook de rompgemeenschappen en derivaatgemeenschappen zijn makkelijker te vatten na een uitvoeriger schets van het blauwgrasland.

BWK : Hm staat voor onbemest, vochtig pijpestrootjesgrasland. Er wordt verwezen naar de syntaxonomische eenheden *Molinion caeruleae* en *Nardo-Galion* (De Blust et al. 1985). Behalve blauwgrasland sensu latu valt dus ook nat heischraal grasland onder deze noemer. Dit laatste wordt vooral weergegeven door het symbool Hmo: oligotroof type genoemd. Hmm

voor een 'mesotoof type' met Herfsttijloos, Karwijselie, Moerasstreepzaad en Grote pimpernel als indicatieve soorten. Deze combinatie wordt in Vlaanderen vermoedelijk nergens samen aangetroffen. De inspiratie voor dit assortiment is vermoedelijk Waals. Tenslotte wordt met het symbool Hme een eutroof, basiclien type aangeduid, waarvoor Weidekervel, Zeegroene rus en Herfsttijloos indicatief zouden zijn. Dit assortiment zou op de Turfputten-Vorsdonkbos kunnen geïnspireerd zijn. Hier is een overgang tussen Blauwgrasland en Dotterverbond aanwezig.

De Veldrus-associatie is moeilijker exact met een BWK-symbool aan te duiden. Hij duidt weliswaar op een dominantie van russen, maar de uitleg 'overwoekerd door' duidt eerder op een degradatietoestand, wat de vegetaties die hier behandeld worden hoegenaamd niet zijn. Hij wordt evenmin door een syntaxonomische eenheid getypeerd. Veldrus wordt als indicatief vermeld, maar staat er zij aan zij met de echte storingssoort Pitrus. Ook Biezenknoppen worden opgegeven en deze wijzen dan weer op de verwantschap met Hm.

Corine :

37.3 Oligotrophic humid grasslands. *Molinion caeruleae*, *Juncion squarrosi*. Humid grasslands of middle Europe and north-western Iberia, on soils very poor in nutrients.

37.31 Purple moorgrass meadows and related communities. *Molinietalia*: *Molinion caeruleae*. Humid grasslands of soils poor in nutrients, unfertilized and with a fluctuating water level, with *Molinia caerulea*, *Succissa pratensis*, *Deschampsia cespitosa*, *Potentilla erecta*, *Allium angulosum*, *Allium suaveolens*, *Betonica officinalis*, *Cirsium dissectum*, *Cirsium tuberosum*, *Dianthus superbus*, *Trollius europaeus*, *Galium boreale*, *Gentiana asclepiadea*, *Gentiana pneumonanthe*, *Gladiolus palustris*, *Silaum silaus*, *Selinum carvifolia*, *Inula salicina*, *Iris sibirica*, *Laserpitium prutenicum*, *Lathyrus pannonicus*, *Tetragonolobus maritimus*, *Serratula tinctoria*, *Carex tomentosa*, *Carex panicea*, *Carex pallescens*, *Parnassia palustris*, *Platanthera bifolia*, *Colchicum autumnale*, *Ophioglossum vulgatum*, *Dactylorhiza maculata*.

37.311 Calcareous purple moorgrass meadows. *Eu-Molinion*. More species-rich variant, on calcareous soils, with *Silaum silaus*, *Sanguisorba officinalis*, *Selinum carvifolia*, *Betonica officinalis*, *Cirsium tuberosum*, *Carex tomentosa*, *Tetragonolobus maritimus*, *Stachys officinalis*, *Galium boreale*, *Serratula tinctoria*, *Inula salicina*, *Dianthus superbus*, *Colchicum autumnale*.

37.312 Acid purple moorgrass meadows. *Junco-Molinion*. Less species-rich formations of acid soils with *Viola persiciflora*, *Viola palustris*, *Galium uliginosum*, *Cirsium dissectum*, *Crepis paludosa*, *Luzula multiflora*, *Juncus conglomeratus*, *Ophioglossum vulgatum*, *Inula britannica*, *Lotus uliginosus*, *Dianthus deltoides*, *Potentilla erecta*, *Potentilla anglica*, *Carex pallescens*.

37.2 Eutrophic humid grasslands. *Molinietalia*: *Calthion palustris*, *Bromion racemosi*, *Deschampsion cespitosae*, *Juncion acutiflori*, *Cnidion dubii*, *Agrostietalia stoloniferae*, *Agropyro-Rumicion*.

37.22 *Juncion acutiflori*. Humid meadows dominated by, or rich in *Juncus acutiflorus*. They are floristically and phytosociologically very varied and many are as related to the oligotrophic *Molinion* communities of 37.3 as to the more eutrophic *Calthion* ones of 37.2. Sharp-flowered rush meadows are particularly characteristic of the oceanic and suboceanic regions of the western seaboard of Europe from north-western Iberia to the Low Countries.

Foto 55: Blauwgraslandperceel in het provinciaal domein 'Vrieselhof' te Oelegem.

Foto 56: Spaanse ruit in de Langdonken (Herselt).